

IVO SVETINA

IVO SVETINA

Spokojne pesmi

1.

Vstopil je v hišo, ki je stala na glavnem trgu, zalitem z vodo, v kateri so odsevala pročelja hiš. Vse krog njega so visele podobe tujih mest in pokrajin, ljudi in živali. Majhne ladjice so bile zasidrane v oknih, skozi katera je pljuskala svetloba zgodnjega dopoldneva. V prvem nadstropju je v kotu sobe, polne zrcal, stal konj. Žival plemenita, ki bi se morala pasti po brezkrainih pašnikih in stepah.

A nikamor ni dirjal zlato zelenega telesa, ribjega trupa in repa s plavutmi namesto kopit. Pošast, ob kateri je Yuanu zamrznil pogled, da je skoraj slep zapustil hišo na glavnem trgu. Njegove sanje so bile pašniki in stepe za nenavadno bitje, ki je bilo za marsikoga dokaz božje dobrote.

2.

Ptičji ščebet je rosil na njegove veke, in njegov spanec
je postajal vse svetlejši, kot da bi ležal med marjeticami.
Ne da bi se prebudil, je zaplesal po svojem domu
in razumel je sporočilo pernatih pevcev:
izbran je bil za pričo tega jutranjega čudeža
in o njem naj poje svojemu samotnem rodu.

Yuan je pil jutranjo skodelico čaja, in misel
se mu je zapletala v čas prihodnji, ko bo moral brez besed
nositi breme svoje dokončne in nepreklicne samote.

3.

So se danes ptiči oblekli v belo, ali je oblak sedel v krošnjo
drevesa, rastočega onstran vode? je razmišljal Yuan,
ko se je mučil za svojo delovno mizo z nekoristnimi opravki.
Ali pa je sredi poletja zapadel sneg, ki je pobelil ta himalajski
cigarovec, cvetoc takrat, ko je na drugih drevesih v bližnjem parku
listje že začelo rumeneti?

Zvečer, ko je sedel v gledališču in je predstava prek odra drsela
kot sanje, mu je pred očmi znova zažarelo drevo, vse belo
in okrašeno kakor nevesta, ki stopa v svoj novi dom,
krog katerega se že gosti mrak, da iz njega zraste noč: njena prva noč.

4.

“Od tega dne dalje bom svoje telo prepustil prvinam,” je bral
v drobni knjižici, ki jo je v dneh, ko je bil dan najdaljši
in je bilo noči le za strasten objem ljubimcev, nenehno prebiral.

Zaplaval je v še hladno morje in pred njim se je razgrnila morska
ravan, vsa pozlačena od jarkega sonca. Pred njim je bilo vse:
obzorje, nebo, nič, praznina. Za njim pa je žuborelo mesto,
prepolno veselih ljudi, majhnih otrok in belih, ozkih hiš,
ki so vse gledale na zaliv, kriveč se kakor prvi lunin krajec.

5.

Pokrajina krog njega je bila vsa preplavljena z zelenilom; še hiše in poti so bile zelene. Valovi zeleneče podobe rasti in brstenja so pljuskali v njegove oči, da je bil ves potoglav – kot da bi pil močno, sladikasto vino, ki so ga gojili na nekem južnem otoku.

Samo bel oblak globoko v praznini neba je drsel nad njim, kot zvesta domača žival, pes morda, in bil priča temu kratkemu hipu, v katerem se je Yuan zavedel lepote sveta in svoje minljivosti, zaradi katere je bila lepota še lepša in njegovo življenje še krajše.

6.

V mraku sobe sta poblisnila dva hladna zlata zublja – zlati ribici v okrogli stekleni posodi. Od časa do časa se je zaslišal pljusk, zlataste luske so zazvene v zraku, kot da bi meč zadel ob nožnico.

Je to življenje, ali samo okras, mrzlo cvetje, ki naj razveseli otožno srce? je pomislil, ko se je zagledal v skoraj negibno oko mrzlokrvnega bitja, obrobjeno s tanko škrlatno črto.

7.

Na vzhodnem nebu je živela rdeča luna in bila je hiša sanj, v katero je hodil, ko je spal in je bil zavrt v prešito odejo, izvezeno z živalskimi liki: veverico, psom in fazanom.

In luna je postajala vse manjša in svetlejša, skorajda zvezda, ker še pred jutrom bo morala umreti, da se bo vsa njena svetloba, slap, zlila na zemljo, na mesto, v katerem je živel Yuan Hung-tao, ko mu je bilo enainpetdeset let.

8.

Zvok piščali je plul skozi vonjiv zrak kasnega popoldneva
in listje je trepetalo kakor zaljubljenec ob postelji svoje izvoljenke.
Piščal je pela, kot je topel dih božal kot kamen trd les,
ki pa je vseeno obdržal prožnost, ki je potrebna,
da se iz nežnosti rodi glasba. Da ptiči obmolknejo
in božanstva – tako tista na zemlji kot ona na nebu – zaplešejo.

Yuan pa ni in ni mogel pozabiti nje, ki je živela v eni sami podobi:
ko je počasi, skoraj slovesno z nje zdrsnila črna svilena halja.

9.

Voda ni bila globoka, a kljub temu ni bilo videti dna,
po vsej verjetnosti prekritega s sivimi prodniki, obraščenimi z mahom.
Ker v vodi je odsevalo nebo, beli kopasti oblaki in jata ptičev,
ki so leteli na večerno stran neba.

Gledal je ptiče in v zamahovanju njihovih kril je prepoznal
tisti najnežnejši veter, ki je bil spočel svet.
In riba, posuta s karminastimi pegami, je plula visoko nad goro Ču.

10.

Veter je stresal breze in semena so padala na zemljo,
med travne bilke in na črne hrošče, ki so se hranili z mravljami.
Zlatast prah je lebdel v razgretem zraku in bil je prvi dan poletja.
Temni oblaki so kot premikajoče se granitne gore pluli z vzhoda
na zahod. In seme bo padlo na zemljo in zemlja ga bo sprejela vase
in seme bo umrlo in vzknila bo drobna kal, ki je ne bo nihče opazil ...

Yuan se je vračal iz knjižnice in v roki je držal le redko brano knjigo
o zgodovini vetra v času dinastije Sung.

11.

Čudna noč – vse luči so zaspale, vsi zvoki utonili, še zvezde se zde kot cvetovi – ko je stal pod krošnjo drevesa in se pogovarjal sam s sabo, kot da je cesar, ki modreca sprašuje za svet.

Na rosnem travniku je zagorel ogenj in ptič je z iskrami poletel v vijolično nebo. Je to pesem, ki jo berem, se je spraševal, ali so besede življenja, ki tiho, a vztrajno pada v brezno smrti?

12.

Vse bolj se je zavedal, da užitek narašča, ko bolečina ugaša. In zaželel si je, da bi bil ena sama rana, prek katere bi vel nežen dekliški veter in bolečino spreminjal v sladkost. Ker vedel je tudi, da nje nikdar več ne zadovolji, ker zapredla se je v svojo lepoto, z zlato nitjo obšita svila, in živela – za dne in ponoči – svoje sanje, kot da so vse, kar ji je življenje položilo k nogam.

Ko se je zazrl v žolto luno, vzhajajočo iz pajčolana meglic, ki so se vlekle prek vzhodnega močvirja, ga je prebodla bolečina. Tanka kot glas izgubljenega ptiča v gostem pečatu noči, ki nikdar ne mine.

13.

Ovit v toploto sladkega zraka je stopal ob potoku, šumečem mimo predmestnih hiš, vrtov in lajajočih psov. Živa meja še ni bila postrizena in trije vrabci so se, loveč se, spreletavali skozi grm, ki se je ravnokar osul, da so bile krvave sledi cvetov vsenaokrog.

Onstran vode, za visoko ograjo, na travi, prepolni lepljivih in gorjupih sokov, je ležala ona, ki jo je – vso begotno, vso nestanovitno – hotel ujeti v svojo pesem. Da bi tam žarela kot čudežna snov, obdana s tankimi, a čvrstimi vrbovimi šibami, iz katerih bi bila narejena kletka,
nič večja od ptičje.

14.

Mogočna, slovesna melodija je vzhajala izza vzhodnih gora in se razlivala prek nočne pokrajine – kot da bi iz vatastih oblakov rosil kristalen dež in bi se vsaka dežna kapljica dotaknila steklenega cveta, potopljenega v julijsko mesečino.

Začutil je, Yuan, neustavljivo lakoto; jedel bi in mlel z zobmi, z jezikom oblizoval in goltal slastno hrano, vso prepojeno z vonji in okusi daljnih svetov, o katerih je še kot deček bral, da se vrte krog svoje osi tam nekje daleč, daleč na zahodu, kjer – tako so govorili neustrašni popotniki – sta dve mogočni kraljestvi, eno mogočnejše od drugega, eno na vzhodni, drugo na zahodni strani purpurnega morja – vmes pa nešteto kot sneg belih otokov.

Iz posode iz zelenega žada je vzel blede marelico in si jo pritisnil, vso rosno na ustnice: bil je to vonj njegovega doma in njegovega življenja, ki ga je že več kot polovico zapravil.

15.

Gorski svet, zasneženi vrhovi in s smrekami ter bukvami porasli okoliški hribi so se zrcalili v temnozeleni jezerski vodi. Gladki, da se je je še kačji pastir raje ognil, in tako globoki, da se zrcalna podoba lastovičjega leta ni nikdar dotaknila dna.

Plaval je po plitki brazdi, ki se je vlekla za raco mandarinko in njenimi šestimi, komaj operjenimi mladiči. Tam nekje pod najvišjo goro, svetlozeleno od mlade trave, rastoče po pobočjih, je bilo v vonju cvetoče lipe shranjeno njegovo otroštvo. Čas, ko se je sredi soparnega dne oziral v temne oblake, ki so napovedovali nevihto in sladikast vonj zraka, ki je v njem prebudil brezimno hrepenenje.

16.

Vse je bilo kot na sliki, ki jo je videl v muzeju: gore in oblaki in prostor med njimi, ki je brezdanji, da si ob njem začutil strašnost praznine, o kateri ga je učil Budov nauk. A tudi neizbežnost spoznanja, da um seže le do tam, do koder si lahko ustvari predstavo. Ko pa predstava ni več mogoča, pa četudi samo v umu, ki ne potrebuje pomoči vidne zaznave, postane prostor brezsnovna sinjina, ki je vse dopoldne ne preleti en sam ptič.

17.

Misel je dremala, pogled pa se je kot nemirna žival sprehajal med neštetimi podobami tega spokojnega jutra, ozvočenega s pljuskanjem jezerske vode in ptičjim petjem. Čoln se je zibal ob poraslem bregu, mušice so poplesavale nad zlatasto vodo, in ribji trebuh je poblisnil tik pod gladino.

Je v meni eno samo čustvo, je pomislil Yuan, ki bi me lahko popeljalo od tod, da bi poiskalo tam v neznanem sladke potešitve? Nič se ni zganilo v njegovem srcu, ki je nemirno bilo in budilo v njem slutnjo nečesa, kar se mora vsak hip zgoditi. Le kaj? Navsezadnje pa je strah tudi prijeten, si je mislil Yuan, sedeč na bregu jezera, in zaprl je oči.

18.

Ko je vsenaokrog njega molčala temnozeleno in hladna voda, mu je pogled zaplaval tja visoko, proti gori Yang, ki se je tiha in ogrnjena v svetlo zelenilo zgodnjega poletja dvigovala v sinjo praznino neba, pod katerim je živel že petdeset let.

Na gori je opazil skoraj kot sneg bela melišča, izsušene struge hudournikov, ki jih jesen napolni s podivjano vodo, da se skale in grušč vale v dolino. In videl je – tam tik vrha – droban vijolični cvet, drhteč v rahlem dopoldanskem vetru. In videl je še drobno divjo čebelo, kako je pila medeni nektar, nesmrtno tekočino stvarstva, krožečega krog gore Yang.